

## ธรรมะเจริญ

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ฟังธรรม ตั้งใจฟังนะ ตั้งใจฟังเป็นสิ่งที่ได้ประโยชน์ ความตั้งใจ ความตั้งใจคือสติ ถ้าเรามีสติ การประพฤติปฏิบัติของเราจะเริ่มต้นจากตรงนี้ ถ้าเราไม่มีสติ เห็นไหม สักแต่ว่า ถ้าฟังสักแต่ว่ามันได้ยินเหมือนกัน แต่มันไม่เข้าใจเนื้อความ ความเข้าใจ ความเข้าใจ ถ้าเราไม่เข้าใจ สิ่งใดผ่านหูผ่านไป มันก็ผ่านไปโดยธรรมชาติของเขา

เรว่ากันนะ ตอนนี่ทุกคนในการเกิดมา “โลกเจริญ” เราก็เจริญกับโลกเขา ยิ่งเราขึ้นไปอดีต คุณคนโบราณ คิดแล้วน่าสงสาร ไม่มีถนนหนทางนะ เริ่มต้นตั้งแต่ไม่มีการคมนาคม เส้นทางสายไหม เขาใช้กันด้วยม้า ด้วยต่างด้วยการขนย้ายของเขา สมัยโบราณอาศัยธรรมชาติ แต่ในสมัยปัจจุบันนี้ การคมนาคมสะดวก ยิ่งปัจจุบันนี้การคมนาคมทางอากาศยิ่งสะดวกเข้าไปใหญ่เลย สิ่งที่สะดวกขึ้นมาเราก็มองว่าโลกเจริญ

ความเจริญ คุณการเกิดของมนุษย์ การเกิดของมนุษย์เมื่อสมัยโบราณนะ อยู่ที่หมอต้าแย การทำคลอดของเขาเป็นไปตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันนี้การคลอด แทบจะไม่มีคนเกิดที่บ้านแล้ว จะไปเกิดที่โรงพยาบาลทั้งนั้น เกิดในศูนย์เลย เกิดพร้อมกันในที่ตรงนั้น นี่ว่าโลกเจริญ ถ้าโลกเจริญนะ เราก็มองว่าเราเจริญมากับโลก สิ่งที่เราเจริญมากับโลก ทางวิชาการเขาเจริญ สิ่งต่างๆ เขาเจริญ แล้วความเจริญอย่างนี้มันสร้างผลอะไรให้กับเราบ้าง นี่โลกเจริญไง ถ้าโลกเจริญนะ

เพราะโลกเกิดจากเรา โลกเกิดจาก โลกนี้มีเพราะมีเรา ถ้าไม่มีเรา โลกนี้ก็มิอยู่ โลกเขามีอยู่ของเขาย่างนั้น แต่โลกนี้มีเพราะมีเรา ในเมื่อเราศึกษามาขนาดไหน เราศึกษาทางวิชาการขนาดไหน มันก็ศึกษามาจากการเพื่อเราๆ คำว่า “เพื่อเรา” เห็นไหม โลกเจริญ ถ้าโลกเจริญมันก็เอาไฟมา

สุมหัวเรา เพราะเราทุกข์ร้อน สิ่งที่ถูกข์ร้อนนะ แล้วเวลาจะออกประพฤติปฏิบัติ เราก็มุ่งใจกันว่า  
เรามีปัญญา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “จะล่องพ้นทุกข์ด้วยความเพียร”

การชำระกิเลสต้องมีปัญญาการชำระกิเลส แล้วปัญญาของใครล่ะ

เพราะคำว่า “โลกเจริญ” เราเจริญ เรามีคุณค่ามากกว่าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม  
พุทธเจ้า เพราะความเจริญของเรา พอเจริญของเรามันก็ไปเสริมกิเลสเรา พอกิเลสไปเสริมเราใน  
หัวใจของเรา เราว่าเรารู้ไปหมด แล้วเราเอาโลกเหนือธรรม ถ้าเอาโลกเหนือธรรม เราจะได้สิ่ง  
ใดเลย เพราะว่าอะไร เพราะว่ากิเลสค้นหาความทะยานอยาก การปฏิบัติก็ปฏิบัติเพื่อโลก การ  
ปฏิบัติ ปฏิบัติเพื่อไปสนองกิเลส การประพฤติปฏิบัติ เรายังจะต้องเลือกที่ เลือกต่างๆ

เลือกสถานที่ การเลือกอย่างนี้มันเป็นการเลือกเพื่ออะไร? เลือกเพราะกิเลสค้นหาความ  
ทะยานอยาก แต่ถ้ามันเป็นสัปปายะนะ ดุติ ดูแหล่งน้ำ ดูแหล่งน้ำ น้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็ม สัตว์น้ำ  
เวลาสัตว์น้ำเค็ม มันก็อยู่ในทะเลของเขา แล้วยังมีสัตว์น้ำจืด สัตว์ ทะเลลึก สัตว์ของเขาก็ต่างกัน  
ไป มันอยู่ที่นิสัยใจ

ถ้าการเลือกนะ มันโดยธาตุ ดุติ ดูอย่างรถยนต์ของเรา เขาเติมน้ำมันอะไร ต้องเติมให้ถูก  
กับเครื่องยนต์ของเขา มันจะไม่ทำให้เสียหายนะ ถ้าเรานะ เราเครื่องยนต์อย่างหนึ่ง เติมน้ำมันอีก  
อย่างหนึ่งเข้าไป เครื่องยนต์ของเราก็เสียหาย การเสียหายมันเป็นประโยชน์ได้ไหม นี่ก็เหมือนกัน  
ถ้าเราเลือกสัปปายะเพื่อเรา การปฏิบัติ อากาศปลอดโปร่ง ทำสิ่งต่างๆ การเลือกอย่างนี้มันเลือก  
โดยธรรมชาติ แต่การเลือกของกิเลสค้นหาความทะยานอยาก มันต้องเหยียบหัวคน มันจะอยู่  
เหนือคนอื่น

การเลือกอย่างนั้นไม่ใช่ธรรม ถ้าไม่ใช่ธรรมเพราะอะไร? ก็มันเป็นโลก ก็สนองค้นหา  
สนองตัวตนของเราไง การสนองตัวตน ปฏิบัติโดยโลก ถ้าปฏิบัติโดยโลก เราจะไปสนองกิเลส  
ค้นหา อีโก้มันจะมากขึ้น มันจะทำให้กิเลสค้นหาความทะยานอยากนี้มากขึ้นๆ การปฏิบัติ เรา  
เพียงแค่ปฏิบัติเป็นแต่กิริยา แต่มันไม่เป็นธรรม ถ้าเป็นธรรมมันเสมอภาคนะ

เหตุและผลรวมลงเป็นธรรม

เราเกิดมาในโลก การเกิดมา ถ้าเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ โดยเป็นธรรมมันสะท้อนหัวใจมาก เพราะการเกิดนี้เป็นเกิดที่แสนยากมาก คนที่จะเกิด เกิดแสนยากทำไมเราเกิดมาเป็นมนุษย์ล่ะ? เราเกิดเป็นมนุษย์นะ คนที่เกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์ มนุษย์ คือเกิดซ้ำในชาติของภพของมนุษย์ก็มี เวลาเกิดขึ้นมานะ ตกนรกอเวจีไปก่อนก็มี เกิดไปบนสวรรค์แล้ว หกหมื่นปีมาเกิดในมนุษย์ก็มี มันเวียนไปสภาวะแบบนั้นนะ มันเหมือนกับสัตว์ แมลง อายุของเขา ๗ วัน เวลาเขาหมดอายุขัยของเขา เราบอก ๑๐๐ ปีของเราจะมาก แต่เวลาเต่าเขาอายุถึง ๓๐๐ ปี ทำไมอายุเขามากขนาดนั้นล่ะ

วิญญูมันเวียนไปอย่างนี้ แล้วเราก็มาเกิด เกิดโดยกรรมนะ ถ้าเราไม่มีกรรม ไม่มีคุณงามความดี เราจะไม่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์อย่างนี้หรอก เราจะเกิดมา คุมมนุษย์ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์แล้วยังทางโลกเขาก็ยังดูถูกกัน เห็นไหม ชนบท เราอยู่ในเมือง เรามีศักยภาพมากกว่าคนอยู่ชนบท คนอยู่...สิ่งนี้มันก็เป็นกิเลสตัณหา มันเป็นโดยธรรมชาติของกิเลสนะ เราจะติเตียนว่าเรามีความคิดอย่างนั้นไม่ได้ เราจะติเตียน เราจะติเตียนว่าความคิดเพราะอะไร เพราะกิเลส กิเลสมันอยู่กับทุกหัวใจนะ

คนโง่ก็ทุกข์แบบคนโง่ คนฉลาดก็ทุกข์แบบคนฉลาด คนจนก็ทุกข์แบบคนจน คนรวยก็ทุกข์แบบคนรวย มีคนไหนบ้างที่ไม่ทุกข์ มันเป็นไปได้เลย เพราะการเกิดมันมีกิเลสตัณหา ความทะยานอยาก แต่เกิดในโลกโง่ วิญญูคือโลกนะ เราได้เกิดมา เรามีอำนาจวาสนา เราถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ การเกิดเป็นมนุษย์นี่แสนยาก

แสนยากแต่ทำไมเราเกิดง่าย? เกิดง่ายเพราะเรามีบุญ เกิดง่ายเพราะมันมีสถานะรองรับ คุณการศึกษา เราเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ทางรัฐบาลหรือทางสังคมใดก็แล้วแต่ เขาต้องให้มีการศึกษา เพื่อให้คนฉลาด เพื่อให้คน...ฝากสังคมไว้กับเด็ก ฝากสังคมไว้กับคนรุ่นใหม่ คนรุ่นใหม่จะพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นๆ นี้ลูกศิษย์ต้องเก่งกว่าอาจารย์ ในทางโลกนะ ทางวิชาการ ลูกศิษย์ต้องเก่งกว่าอาจารย์ แล้วทางวิชาการนั้นจะมันคง จะศึกษาทำวิจัยกันไปตลอด จะฟื้นฟูวิชาการไปมากเลย

แต่ทางธรรม เป็นไปไม่ได้ ทางธรรมนะ ไม่มีใครจะมีอำนาจวาสนาเท่ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเกิดแสนยาก การเกิดแสนยากเพราะอะไร เพราะต้องอาศัยสร้างบุญญาบารมีมหาศาล คุณิ เราเกิดเป็นมนุษย์ เราก็อ่า สิ่งนี้เพราะอะไร เพราะบุญพาเกิดนะ มีบุญ มีอำนาจ

วาสนาถึงได้เกิด เกิดเป็นมนุษย์แล้วพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนานะ ศาสนธรรมนะ พระพุทธศาสนา คือคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธศาสนาไม่ใช่บุคคล พระพุทธศาสนาไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง พระพุทธศาสนาไม่ใช่ความเจริญของโลก สิ่งที่มีความเจริญเผาไฟด้วยไฟทั้งนั้น

แต่การเกิดมาพบพระพุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องสร้างสมบุญญานิจการมาก ถึงชาติสุดท้าย พระโพธิสัตว์จะสร้างสมบุญญานิจการมหาศาลเลย มหาศาลนะ สละมาก เรายังคิดเลย เราอ่านประวัติ คู่มือพระไตรปิฎก จะทำได้ อย่างไร แล้วจะคงเสถียรคงวาด้วยความคิดอย่างนี้ได้ได้อย่างไร

คู่มือ อย่างประวัติหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นเวลาท่านภาวนาของท่านนะ เวลาจิตจะย้อนเข้ามา เป็นวิปัสสนา มันอาลัยอาวรณ์กับสิ่งที่สร้างสมมานะ อาลัยอาวรณ์กับสิ่งนั้นมาก แต่ด้วยความ เทียบเคียงไง ถ้าสร้างสมบุญญานิจการต่อไป ก็ยังจะต้องเกิดต้องตายอีกในวัฏฏะ เพื่อจะให้องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งพยากรณ์ แล้วก็กลับไม่ได้เลย แต่ขณะที่ พยายามสร้างสมบุญญานิจการไปขนาดนั้น เวลาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็พระอรหันต์ เหมือนกัน สิ้นกิเลสเหมือนกัน แต่ถ้าปฏิบัติในปัจจุบันนี้ก็จะเป็นพระอรหันต์เหมือนกันถ้าเราทำ ที่สุดแห่งทุกข์ได้นะ ถ้าทำที่สุดแห่งทุกข์ไม่ได้ การประพฤติปฏิบัติก็พยายามจะหาช่องทางไปให้ได้ นี่การเทียบเคียงของปัญญาของหลวงปู่มั่น

ท่านถึงสละพุทธุมมิ แล้วกลับเอาสาวก สาวกภูมิ พยายามประพฤติปฏิบัติ ย้อนกลับมา พอ ย้อนกลับมาทำวิปัสสนา เพราะมีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงได้พยายามค้นคว้า เข้ามาในหัวใจของตัว ถ้าธรรมเจริญในใจของครูบาอาจารย์ของเรา ธรรมเจริญนะ

“ธรรมเจริญ” คือ ศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ปุณฺชน แล้วเราศึกษาธรรมทางวิชาการแบบโลกๆ ว่าเป็นปรมาตมธรรม เป็นธรรมนะ นิพพานนะ ถึงที่สุด แห่งทุกข์ แล้วอันนี้เป็นปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราศึกษานี้มันจะ ผิดพลาดไปไหน

ผิดพลาดโดยกิเลสของเรา ผิดพลาดเพราะเราศึกษาโดยโลก ผิดพลาดเพราะเราศึกษาแล้ว เราก็อ้างว่าเป็นสมบัติของเรา แล้วเราเข้าใจ กิเลสมันขี้อยู่ความคิดอันนั้น มันหัวเราะเยาะนะว่าอัน

นี่เป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ไม่ใช่ของผู้ศึกษา ผู้ศึกษานี้เป็นสัญญา เป็น การจำ เป็นสิ่งที่ไปจำธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา

เหมือนเรานะ เราศึกษาทางวิชาการทางโลกก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่ออกมาประกอบเป็น สัมมาอาชีพอะไรต่างๆ มันจะไม่เป็นธรรมของเราหรอก เราจะไม่เข้าใจสิ่งใดๆ เลย จะศึกษามา ขนาดไหนก็เก็บไว้ ดูทางวิชาการนะ เวลาเขาศึกษาวิชาการใดมาก็แล้วแต่ เขาไม่ได้ประกอบ สัมมาอาชีพทางวิชาการของเขา เขาไปประกอบวิชาทางการอื่นๆ นะ แต่อันนั้นก็ เป็น คุณประโยชน์ของเขา คุณประโยชน์ทางโลกไง

คำว่า “โลก” โลก มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โลกนี้เป็นอนิจจังนะ ทางวิชาการต่างๆ เวลา มันหมดยุคหมดสมัยนะ แทบจะไม่มีค่าเลย เพราะสิ่งนั้นมันเป็นสิ่งที่ล้าสมัย ความสมัยใหม่ของ เขา คำว่า “สมัยใหม่” นะ สมัยใหม่ ทุกอย่างว่าเป็นสมัยใหม่...เป็นของเก่า ของเก่าที่มันมีอยู่ คูติ เวลาเกิดมาทางวิชาการหรือสิ่งต่างๆ ทางโลกนี้มันมาจากไหน? มันก็มาจากการต่อยอดจากการ สะสมของภูมิปัญญาชาวบ้านนี่แหละ แต่ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่ได้ทำวิจัย มันไม่เป็นเชิงวิชาการ แต่ถ้ามันเชิงวิชาการขึ้นมา มันก็เป็นเรื่องของขั้นตอน เรื่องของเทคนิค มันจะเป็นปัญหาไปหมด เลย

แต่ถ้ามันเป็นประสบการณ์ตรงของการประพฤติปฏิบัตินะ มันจะมีความชำนาญ เหมือน คนทำอาหารนะ เริ่มต้นจากการทำอาหาร อาหารต่างๆ อาหารชนชาติต่างๆ มันก็วิวัฒนาการมา จากการลองผิดลองถูกมาตลอดนะ แล้วสุดท้ายมันก็เป็นอาหารชนิดนั้นๆ แต่คนก็ยังพลิกแพลงมัน ตลอดไป นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีความชำนาญของเราขึ้นมา เราจะคล่องตัวของเรามากเลย

สิ่งนี้เกิดมาจากไหนล่ะ? ก็เกิดจากความชำนาญ

เกิดจากความชำนาญ ชำนาญที่ไหน? ชำนาญในการปฏิบัติไง เราได้ทำจริง

แต่ถ้าเป็นการศึกษามันไม่ได้ทำจริง สิ่งที่ยังไม่ได้ทำจริง สิ่งนี้มันจะเป็นคุณสมบัติของเรา ไหม มันก็เป็นสิ่งที่ว่าสุดมยปัญญา จินตมยปัญญา แล้วสุดมยปัญญาล่ะ ในปัจจุบัน ถ้าธรรมเจริญ นะ ไม่มีทางลูกศิษย์ หรือไม่มีทางผู้ที่สืบทอดจะมีปัญญาหรือว่าจะเจริญเหมือนทางวิชาการทาง โลกได้ ทางโลก ลูกศิษย์ลูกหา ผู้ที่ทำวิจัยต่อไป ทางวิชาการจะเจริญไปเรื่อยๆ เจริญขึ้นมา โลกก็

เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ สุกท้ายแล้วนะ อยู่ที่ความรับผิดชอบด้วย ถ้าเขาทำของเขาขึ้นมา แล้วก็มีความรับผิดชอบของเขา สิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์กับโลกนะ

ทางวิชาการหรือสิ่งต่างๆ ของโลก ที่ว่าโลกเจริญ ถ้ามันใช้ไป มันเป็นวิชาการทางโลก แต่ถ้ามันเป็นกิเลสพาใช้ คุณติ คุณอย่างอาวธนูนิวเคลียร์ ถ้าเอามาทำลายล้างกัน มันทำลายล้างมากเลย แต่ถ้าเขาเอามานะ ทำเป็นโดยทางสันตินะ มันจะเป็นประโยชน์กับโลกนะ ถึงจะเป็นประโยชน์โลกขนาดไหน มันก็มีกาก มันก็มีสภาวะแวดล้อม มันมีต่างๆ ต้องสูญเสียไปตลอดเวลา โลกนี้มันถึงต้องเปลี่ยนแปลงไปไง มันไม่มีอะไรให้ผลเป็นคุณประโยชน์ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์นะ

แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้สะอาด บริสุทธิ์ แล้วให้ผลกับเป็นทางบวกตลอด เพียงแต่ว่าวิธีการเข้าไปแสวงหามันแสนยาก แสนยากเพราะอะไร เพราะมันลึกซึ้งมันละเอียดอ่อนมาก

ทุกคนจะเข้าใจว่าเรามีปัญญา เราจะเข้าใจ แล้วปัญญาของเรา ปัญญาอย่างนี้มันน่าสลดใจ สลดใจที่ว่ามันคดโกงตัวเองไง เวลาทางโลกเขานะ เขาเบียดเบียนกัน เขาเอารัดเอาเปรียบกันนะ เราก็เห็น คุณติ เวลาคนทะเลาะเบาะแว้งกันไป เราจะเข้าไปไกล่เกลี่ย แล้วเวลาเราเข้าไป เราเองเป็นผู้ที่มีปัญหาเข้าไปทะเลาะเบาะแว้งกับเขา เราจะให้ใครไกล่เกลี่ยล่ะ แล้วเวลามันเข้ามาถึงหัวใจของเรานะ เวลาความเห็นของเรามันขัดแย้งกันนี้ใครจะเป็นคนดับล่ะ

สิ่งนี้มันละเอียด ละเอียด หมายถึงว่า มันประสบการณ์ของใคร เรามองไปเห็น เห็นผู้ที่เขามีปัญหาโต้แย้งกัน เราเป็นคนกลาง เราจะเห็นเลยว่าคนใดผิดคนใดถูก หรือเขาทำกันเพื่ออะไร เขามีความขัดแย้งกันสิ่งใด แล้วเวลาเราเข้าไปเป็นผู้ขัดแย้งเสียเอง แล้วเราจะยับยั้งอย่างไร แล้วขณะที่เราไม่ได้เข้าไปขัดแย้ง มันความเป็นไปจากภายในของเราละ นี่สิ่งที่ว่าละเอียด มันละเอียดอย่างไร มันละเอียดที่ว่ามันทวนกระแสโลก

ถ้าโลกนะเป็นการพิสูจน์ แล้วสิ่งต่างๆ มันเกิดขึ้นมา สิ่งที่ได้ความขัดแย้งมันต้องมีมูลเหตุสิ มันต้องมีการเอารัดเอาเปรียบกันสิ มันต้องมีความเข้าใจผิด มันต้องมีต่างๆ กัน มันถึงมีความขัดแย้งซะใหม่ แต่เวลาเราเข้าไปขัดแย้ง เราไม่มีปัญหาอะไรกับใครเลย อย่างเช่น เราขับรถไปบนถนน เขามาชนเรานะ เราไม่ได้ไปชนเขาเลย ความขัดแย้งอย่างนี้มันก็มี แล้วความขัดแย้งโดยส่วนตัว แล้วความขัดแย้งจากภายในล่ะ

ถ้าเราจะคิดทางวิชาการ เราจะต้องเข้าไปแสวงหาอย่างนั้น

แต่ถ้าเป็นทางธรรม เราจะต้องทำความเข้าใจให้ได้ก่อน ขณะที่ทำความเข้าใจนี้ ธรรมจะเจริญไหม ธรรมเจริญตรงไหน? ธรรมจะเจริญตรงที่คนที่มีความลุ่มลึก

ชีวิตนี่คืออะไร ปฏิบัติเพื่อใคร ทำเพื่อเหตุใด แล้วทำถูกต้องหรือผิดวิธีการขนาดไหน นี่ถ้าเราลุ่มลึก เราลุ่มลึก มันจะมีจุดเริ่มต้นตรงนี้ แต่ถ้าเราไม่ลุ่มลึกนะ มันเป็นวิชาการขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ มันไม่เป็นวิชาการของเราเลย ถึงเป็นปรมัตถธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็แล้วแต่ เราศึกษาขนาดไหนเพราะกิเลสค้นหาความทะยานอยากของเรามันเหมือนที่ว่าเป็นความขัดแย้งไง กิเลสในหัวใจของเรามันขัดแย้ง

ถ้าไม่ขัดแย้ง ทำไมเราอ่าน เราศึกษาธรรมแล้วทำไมเราสงสัย เราอ่านเราศึกษาธรรมแล้วทำไมเราไม่เข้าใจ แล้วถ้าเราอ่าน เราศึกษาแล้วความเข้าใจของเราแล้ว มันต้องแก้ทุกข์ของเราได้สิ นี่มันแก้อะไรไม่ได้เลย ไม่มีสิ่งใดเลย กลับเป็นความสงสัย กลับเป็นความโต้แย้ง กลับเป็นความคิดเห็นในหัวใจมันจะทุกข์ยากไปหมดเลย

โลกเจริญ การศึกษาเจริญมาก การต่างๆ เจริญมาก การศึกษานี้ศึกษามา ไม่มีใครจะเข้าใจลึกซึ้งได้เหมือนธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดไว้ในพระไตรปิฎก ธรรมะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงนี้แค่ใบไม้ในกำมือเท่านั้นนะ ความเห็นในหัวใจนี้มันมหาศาลเลย

เหมือนกัน ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าหัวใจเราบรรลุธรรม หรือหัวใจเราเห็นธรรม มันจะเห็นสิ่งต่างๆ อิกมหาศาลจากพระไตรปิฎกนั้น พระไตรปิฎกเหมือนกับแผนที่เครื่องดำเนิน แต่เราลงไปในพื้นที่ แผนที่กับความเป็นจริงมันจะต่างกันมากเลย แต่แผนที่นั้นก็มีความจำเป็น มีความหมาย เหมือนกับที่ว่าถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ธรรมนะ ในการประพฤติปฏิบัติของเราจะเป็นคนตาบอดทั้งหมด คนตาบอดเดินไป คนตาบอดแสวงหาไป มันจะไปเข้าถึงหลักความจริงได้ไหม? มันเข้าไม่ได้เลย

คนที่จะค้นหาด้วยตัวเองได้ มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กับ พระปัจเจกพุทธเจ้า เท่านั้น แล้วเราสาวก-สาวกะไง นี่ความลึกซึ้ง ความลึกซึ้งของธรรม ถ้าธรรมเจริญนะ มันจะทำให้เรามีขอบน้อม มันมีผู้หลักผู้ใหญ่

โลกเดี๋ยวนี้ละ ถ้าเรามีการศึกษา ลูกหลานมีการศึกษามาก พ่อเราไม่มีการศึกษา นี่ในหัวใจมันต้องคิดโต้แย้งแน่นอน ไม่มีหลักวิชาการ เราจะมีหลักวิชาการ นี่มันมีความคิดยึดมั่นถือมั่นของใจ ถ้าโลกเขาคิดกันอย่างนั้นนะ

แต่ถ้าทางเป็นประสบการณ์เป็นทางธรรมละ ถ้าเป็นทางธรรมนะ มันจะคิดสวดสังเวช สิ่งนี้มันจะสวดสังเวช แล้วมันจะเกิดธรรม ถ้าธรรมมันจะมีความอ่อนนุ่มถ่อมตน มันจะมีผู้หลักผู้ใหญ่ เพราะสิ่งนี้มันเป็นเรื่องของชีวิต มันเป็นเรื่องของความรู้สึก มันไม่ใช่เป็นเรื่องของทางวิชาการ ทางวิชาการ การศึกษามาอย่างนั้น มันจะมีการแก้ไขตลอดไป แล้วมันมีเหตุ มีปัจจัยที่จะทำให้สิ่งนี้ไม่ไปตามทฤษฎีนั้น ตามทฤษฎีนี้มันเป็นทฤษฎีถูกต้องตามความเป็นจริง แต่ความตัวแปรมันมีอีกมหาศาลเลย สิ่งนี้คือเรื่องของกรรม เรื่องของความเป็นไป

แล้วความเป็นไปของจิตมันมหาศาลกว่านั้นอีก มันมหาศาลกว่านั้น เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนไปบุพเพนิวาสานุสติญาณ จิตนี้ไม่มีต้นไม่มีปลาย สิ่งที่มีการไม่มีต้นไม่มีปลายนะ มันจะต้องมีการสะสมมา สิ่งที่มีการสะสมมา นี้เราเกิดมาเป็นมนุษย์ แล้วเราเป็นสาวก-สาวกนะ แล้วเราออกประพฤติปฏิบัติกันนี้มันยังมีคุณค่า มีคุณค่าเพราะอะไร เพราะว่ามันเห็นคุณค่าของความรู้สึก เห็นคุณค่าของใจ เพราะในการประพฤติปฏิบัติ คุณิ คนเขาทำธุรกิจกัน เขาทำงานการค้ากัน เขามีผลตอบแทนนะ เรานั่งประพฤติปฏิบัติกันนะ ๕ ชั่วโมง ๑๐ ชั่วโมง เติบจนกรรมทั้งวันทั้งคืน ตั้งสติจะถือธุดงค์วัตร นี้เราได้อะไรมา

สมบัติของการในธรรมะคือการเสียสละ สิ่งที่เสียสละเหมือนนักกีฬา นักกีฬานะ ถ้าเขาได้ออกกำลังกายของเขา เขาได้ฝึกซ้อมของเขา ร่างกายเขาจะสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา เดี่ยวนี้ก็การแข่งขันทางกีฬา การฝึกซ้อมของเขา เขาก็ต้องมีสูตรของเขาที่จะต้องทำไหวๆ แต่ถ้าการฝึกซ้อมของธรรมมันจะต้องทุกวินาที ทุกวินาทีของเรา ทุกการเคลื่อนไหวของเรา มันเกิดกำลังของใจขึ้นมา



ทำไมเมื่อก่อนนี้จิตใจเราอ่อนแอ เจอสิ่งใดเราจะตกใจ เจอสิ่งใดที่กระทบกระเทือน เราจะควบคุมใจเราไม่ได้ แต่ในการประพฤติปฏิบัติไป เราจะเสียเหงื่อมาก นักกีฬาเขาฝึกซ้อม เขาจะเสียเหงื่อมาก เขาจะต้องดูแลร่างกายของเขามาก แต่เวลาเขาได้มาคือความเข้มแข็งของร่างกาย จิตใจเขามีทักษะของเขา นี่ในการประพฤติปฏิบัติของเราก็ก็นั่นแหละ เราพยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้จิตใจเราเข้มแข็ง

ถ้าเราจิตใจเข้มแข็งนะ เรามองไปในโลกนี้ ทำไมเขาตึนตึนกัน ทำไมเขาเอารัดเอาเปรียบกัน เขาคิดอย่างนั้นได้อย่างไร? เพราะการคิดกันอย่างนั้นมันเป็นเรื่องของโลกทั้งหมด เรื่องของโลกคือทางทฤษฎีของเขา ความคิดของเขา ความเป็นไปของเขา แต่ถ้าเป็นทางธรรมนะ คุณติ เศรษฐศาสตร์ทางธรรม มันไม่เอารัดเอาเปรียบเขา สิ่งใดถ้าเรามีผลประโยชน์มาก เราจะบอกเขาเลยว่า “นี่นะเราจะได้ประโยชน์อย่างนั้นๆ นะ” มันมีความเอื้อเฟื้อ มีความเห็นใจกัน

คุณติ ถ้าเรามีความผิดพลาด ล้มลุกคลุกคลาน แล้วมีคนมาประคองเราขึ้นมา มีคนมาดูแลเราขึ้นมา มันจะกินใจเราไหม? มันจะกินใจเรามาก

ถ้าเรามาฝึกฝนของเรา เรามองออกไปทางโลกนะ หรือเราปฏิบัติแล้วเราออกไปใช้ชีวิตประจำวันของเราเนะ สิ่งนี้มันจะเตือนใจเราตลอดเวลา เพราะมันเป็นมโนกรรม ความคิดนี้เป็นมโนกรรมนะ ถ้าใครคิดบ่อยๆ ย้ำคิดย้ำทำ มันจะเป็นจริง มันจะเป็นนิสัย ถ้าคนเป็นจริงนิสัยอย่างนั้นแล้วฝันยากนะ ในการประพฤติปฏิบัติ ในการก้าวเดินนี้เราต้องรักษา รักษาเพราะอะไร เพราะเราจะมีเป้าหมายเข้าถึงใจของเรา

ถ้าเราปล่อยให้มันแสดงตัวโดยธรรมชาติของเขา เพราะกิเลสมันอาศัยสิ่งนี้เป็นช่องทางหา กินนะ คุณติ กล้วยน้ำแต่ว่าสาย ต้นน้ำแก่ต่าน้ำจืดเดียนะ จะเป็นแม่น้ำทั้งสายเลย นี่ก็เหมือนกัน ความคิดเริ่มต้นจากใจ ถ้ามันออกจากใจของเรา มันเป็นสายบุญสายกรรมออกไปยาวเหยียดมหาศาลเลย ถ้าเรายังมีความโน้มเอียง มีความคิดไปอย่างนี้ เหมือนกับต้นน้ำ จากตาน้ำตาเดียนเป็นแม่น้ำแต่ว่าสาย นี่ก็เหมือนกัน จากความคิดย้ำคิดย้ำทำแล้วออกไป มันก็เป็นเวรเป็นกรรมไปตลอด นิมโนกรรม

มันยังพิจารณาถึงเห็นใจของตัว มันยังเห็นความมหัศจรรย์ของศาสนา นี่ธรรมะเริ่มเจริญในใจของเรา ไม่เบียดเบียนตนเองก่อน คนที่เขาเอารัดเอาเปรียบกัน แล้วเขาได้ประโยชน์นะ เขาคิดว่า

เขาได้ประโยชน์นะ แต่ผู้ที่มีธรรมในหัวใจที่ศาสนาเจริญ ธรรมเจริญในใจดวงนั้น นั่นนะ เขาสร้างเวรสร้างกรรม เขากำลังทำลายใจของเขา เพราะสิ่งที่เขานั้นเป็นกรรมแล้ว กรรมนี้ได้ออกไปเบียดเบียนคนอื่น แล้วกรรมนั้นจะกลับมาตอบสนองใจดวงนั้น

เพราะการกระทำของใจ การกระทำต่างๆ ไม่มีปิดใครได้หรอก ความลับไม่มีในโลก เพราะการกระทำเกิดจากใจเรา เราเป็นคนคิด เราเป็นคนเจตนา เราเป็นคนมีการกระทำออกไป การกระทำของใจนะ แล้วถ้าเราตั้งสติ เห็นไหม นี่ธรรมเจริญ เจริญอย่างนี้ เจริญในหัวใจนะ ถ้าเจริญในหัวใจ มันจะเห็นคุณค่าไง

เปลือกๆ นะร่างกายนี้ ร่างกายเหมือนคูกา เหมือนถ้ำ แล้วที่อยู่ของจิต จิตนี้อยู่ในร่างกายของเรา ถ้าวิปัสสนาไป เวลาปฏิบัติไป...ชีวิตนี้มาจากไหน? เราก็อำนาจชีวิตนี้เกิดมา ชีวิตนี้ปฏิบัติสัจจิต เกิดปฏิสนธิในไข่ของมารดา ไข่นั้นอยู่ในท้อง แล้วท้องออกมา วิวัฒนาการออกมา เราก็อำนาจชีวิตนี้เกิดในชาติเดียวไง เกิดทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ เกิดจากไข่

แต่ถ้าทางธรรมละ ทางธรรมนะ ชีวิตนี้มาจากไหน? ปฏิสนธิวิญญูณมันมาจากไหน? หมดวาระของเทวดา หมดวาระของต่างๆ ก็ลงมาเกิดในไข่ แล้วเกิดในไข่แล้วเกิดมาเป็นมนุษย์ แล้วมันไปไหน? ตายแล้วมันไปไหน?

สิ่งต่างๆ อย่างนี้ถ้าวิปัสสนาไป ถ้าเห็นใจของเรา ชีวิตนี้นะมันก็เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มันเป็นสมมุติ จริงโดยสมมุตินะ พอคำว่า “สมมุติ” เราฟังว่าสมมุติ สมมุติก็คือไม่มีอะไรเลย สิ่งที่เป็นปัญญาโลกๆ สมมุติก็คือการหลอกลวงกัน สมมุติก็คือไม่มีอะไรเลย

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “จริงโดยสมมุติ”

ชีวิตนี้ที่เราทุกข์ยากกันอยู่นี้ ที่เราพยายามตะครุบเงากันอยู่ เราพยายามสร้างสมอาชีพ สร้างสมสิ่งต่างๆ ไว้เป็นมรดกตกทอดนี้มันเป็นสมมุติหมดเลย สิ่งที่เป็นสมมุติเพราะอะไร เพราะว่าชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ต่างๆ ต้องมีการพลัดพรากออกไป ไม่มีสิ่งใดจะมีคงที่เลย

แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติดีนะ ชีวิตนี้มันเป็นผลของวิญญูะ เพราะอะไร เพราะใจไม่มีกิเลส เห็นไหม เหมือนกับสิ่งที่เป็นสวะลอยไปแล้วมาประสพพบกัน แล้วก็แยกกันออกไปโดยธรรมชาติของเขา เพราะไม่มีบุญมีบาปกับใจดวงนั้น แต่ของเรามี เรามี ชีวิตนี้ เห็นไหม ชีวิตนี้มันถึงยาวไกล

ถ้าชีวิตนี้ยาวไกล เห็นว่าการเกิดการตายในสถานะปัจจุบัน เราเกิดอยู่ปัจจุบันนี้ ถ้าเรามีสติ แล้วเราพยายามค้นคว้าของเรา เราพยายามจะย้อนกลับเข้ามาจากแม่น้ำสายนั้นกลับเข้าไปหาต้นน้ำนั้น

ถ้าหาต้นน้ำนั้นนะ ตั้งแต่ต้นน้ำนั้น ตาน้ำมน วิญญาณ ความคิด วิญญาณๆ มั่นวิญญาณโดยอายตนะ ขณะที่ปัจจุบันเสียงถึงหูนี้ โสตวิญญาณ โสตวิญญาณ ขณะที่เราอยู่ของเราโดยส่วนตัว เสียงกระทบหูเรา เรามีความเพติดเพติดอยู่ ทำไมเราไม่เข้าใจสิ่งใดๆ เลยละ นี่โสตวิญญาณจะเป็นองค์ประกอบของมัน มันต้องมีตัวจิต ตัวรับรู้ ถ้าไม่มีตัวจิตตัวรับรู้ เสียงผ่านหูไปสักแต่ไม่ได้สิ่งใดเลย

แต่ในปัจจุบันนี้ เราตั้งสติไว้ เสียงมากระทบหูเรา เราตั้งสติระคองไว้ สิ่งที่เราตั้งสติไว้แบบนี้ อาศัยสิ่งนี้เป็นเกาะเกี่ยวไป แต่ถ้าอยู่โดยส่วนตัว เราจะกำหนดพุทโธๆ ไปนะ วิ่งเข้าหาต้นน้ำนั้น กระแสน้ำแต่ละสายยาวไกล มันพุ่งออกไป ตั้งแต่เป็นกระแสน้ำข้ามทวีปก็มี แต่ถ้ากระแสน้ำของใจละ ถ้าเรามีสติมันจะย้อนกลับได้ด้วยความเร็วมาก เข้าไปถึง ถ้าจิตสงบเข้ามา ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ ความลึกซึ้งของความสงบของใจ ถ้าจิตมันมีความสงบลึกซึ้ง แล้วธรรมะเจริญในหัวใจ “ธรรมะเจริญ” หมายถึงมันมีเหตุมีผล

เหตุ ถ้าไม่มีเหตุ ผลเอามาจากไหน ถ้ามีเหตุ เหตุเกิดมาจากไหน? เหตุเกิดมาจากเรามีสติสัมปชัญญะ สติ สัมปชัญญะคือการรู้ตัวทั่วพร้อม สติเกิดจากใจ สติเกิดจากจิต ไม่ใช่จิต ไม่ใช่จิต ถ้าสติกับจิตเป็นอันเดียวกัน ความรู้สึกมีอยู่กับเราตลอดไป บางทีก็เหม่อ บางทีก็ผลอ บางทีก็มีสติ บางทีก็มีความรับรู้ นี่สติฝึกได้ ฝึกมาจากไหน? ฝึกมาจากระลึกขันธ์บ้าง ถ้าระลึกขันธ์บ้าง การฝึกฝนบ้าง การฝึกฝนทุกอย่าง ถ้ามีการชำนาญ สิ่งนั้นจะคล่องตัวขึ้นมา

สิ่งที่ฝึกขึ้นมา สติมันฝึกขึ้นมาจากใคร? เกิดขึ้นมาจากจิตของเรา ถ้าจิตของเรา สติเกิดจากจิต แต่ไม่ใช่จิต ฝึกฝนบ่อยๆ เข้าก็เข้มแข็งขึ้นมา นี่ขณิกสมาธิ เพราะมีการฝึกฝน เพราะมีเหตุ เราสร้างเหตุของเราไว้ การกระทำของเรา

ในการประพฤติปฏิบัติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการไว้ เห็นไหม เป็นผู้ชี้ทาง ขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาละ ลึกซึ้ง แล้วจะสอนใครได้ขนาดไหน นี่วิตถกวิจารณ์นะ แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้ นี่เป็นผู้ชี้ทาง สิ่งนี้ประพฤติปฏิบัติไฉน

ถึงบอกว่า ปริยัติถ้าไม่มีปฏิบัติ เข้าถึงธรรมไม่ได้ เข้าถึงธรรมไม่ได้เลย เพราะคำว่า ปริยัติ  
 สัญญา สังขาร วิญญาณเกิดมาจากไหน มันเป็นอาการของใจ ไม่ใช่ใจ การจำนี่มันจำมาจากสัญญา  
 สิ่งที่เป็นสัญญาเป็นอาการของใจ สิ่งที่มีการกระทำ สังขารปรุงแต่งก็มาจากใจ ไม่ใช่ตัวใจ

แต่ขณะที่ปฏิบัติเข้าไป ถ้าจิตมันไม่สงบ เห็นไหม เป็นโลกียปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้น นี่  
 ปฏิบัติโดยโลกใจ ถ้าปฏิบัติโดยโลกแล้วกิเลสมันเสื่อมนะ กิเลสมันสวมเขานะ ปฏิบัติโดยโลก  
 แล้วก็อ้างธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วก็วิเคราะห์วิจัยไปตามกระแสโลก...  
 กิเลสล้วนๆ นะ

ถ้ากิเลสล้วนๆ เพราะอะไร เพราะอาการของใจมันเข้าไปไม่ถึงต้นน้ำนั้น เราพยายามจะเข้าไป  
 ถึงต้นน้ำนั้น เราไปถึงสิ่งที่ว่าทางแยกขนาดที่ว่าลำธารที่มาบรรจบกัน เราว่าสิ่งนั้นเป็นต้นน้ำ สิ่ง  
 นั้นเป็นต้นน้ำ มันเป็นไปได้ไหม? มันเป็นไปได้เลย นี่ก็เหมือนกัน อาการของใจมันไม่ใช่ใจ ถ้า  
 อาการของใจไม่ใช่ใจ เราไปปิดต้นน้ำนั้นไม่ได้ ถ้าตาน้ำนะ เราปิดตาน้ำนั้นได้ หรือเราพยายาม  
 เบี่ยงเบนตาน้ำออกไปนะ มันจะเบนไปทางอื่น

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าโลกียปัญญามันก็ไหลไปตามตัวตนของเรา ตามกิเลสค้นหาความทะยาน  
 ออยากของเรา นี่ค้นหาความทะยานอยากของเรา มันถึงว่า ถ้าปฏิบัติโดยโลก ถ้าไม่มีครูไม่มีอาจารย์  
 นะ ความคิดของเราเพราะอะไร เพราะเราเทียบเคียง เราต้องเห็นแก่ตัว กิเลสมันเข้าข้างตัวเอง  
 ตลอด มันจะเห็นแก่ตัวมาก ขณะที่เราปฏิบัติขนาดไหน เทียบกับตำรา เห็นไหม ต้องเป็นอย่างนั้น  
 เหมือนกันอย่างนั้น คำว่า “เหมือน” นี่ใครเป็นคนบอกล่ะ

แต่ถ้ามันตามความเป็นจริงนะ มันไม่ใช่เหมือน ไม่ใช่เหมือนเพราะอะไร เพราะธรรมของ  
 องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาจะ  
 ปรินิพพานนะ พระอานนท์คร่ำครวญมาก

“อานนท์ เราบอกเธอแล้วไม่ใช่หรือ แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็จะต้อง  
 ปรินิพพานเหมือนกัน ธรรมและวินัยเราวางไว้แล้ว ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม โลกนี้จะไม่  
 วางจากพระอรหันต์เลย”

เห็นไหม มันเป็นธรรมของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ แล้วธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็อยู่ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา มันจะเป็นธรรมของเรา ถ้าเป็นธรรมของเรา ความรู้สึกมันจะเป็นของเราจริงๆ มันจะรู้แจ้งใจ รู้แจ้งเห็นจริง รู้แจ้งเห็นจริง มันจะเห็นว่าอะไรคือใจ อะไรคืออาการของใจ อะไรมันเป็นโลก

“เป็นโลก” หมายถึงว่า กิเลสตัดหาความทะยานอยากมันยุแห่ มันทำให้ความคิดเราคิดอยู่ในธรรมก็แล้วแต่ แต่มันไม่ย้อนกลับเข้ามาทวนกระแส มันเหมือนแหล่งกระแสน้ำ มันไหลออกไป คูสิ ทางวิชาการทางโลกเขานะ เวลาเขาคิด เวลาเขาใช้วิเคราะห์วิจัยกันนะ เขาทำวิจัยต่างๆ มันก็เป็นอย่างนี้ เขาก็วิเคราะห์วิจัยกัน มันก็ไปตามกระแส เห็นไหม มันไม่ทวนกระแสกลับ ในเมื่อไม่ทวนกระแสกลับเพราะอะไร เพราะว่าการปฏิบัติโดยโลกใจ

ถ้าการปฏิบัติโดยธรรมมันทวนกระแสกลับ ทวนกระแสกลับ มันถึงไม่เหมือนโลกเลย โลกจะเป็นความคิดอย่างหนึ่ง โลกเขาจะต้องอาศัยความสะดวก การประพฤติปฏิบัติในปัจจุบันนี้ เขาจะต้องทำสถานที่การปฏิบัติของเขาให้อำนวยความสะดวกเขามหาศาล

อำนวยความสะดวกใคร? ก็อำนวยความสะดวกกิเลสใจ ถ้าเราได้ขัดแย้งกับความรู้สึกของเรา นั่นคือความขัดแย้งกับกิเลสนะ ความขัดแย้งเพราะกิเลสมันต้องแสวงหาตามความชอบใจของมัน มันต้องการความสะดวก มันต้องการการทุกอย่างที่จะพร้อม แล้วถึงจะประพฤติปฏิบัติ

มันก็เหมือนกับรามคแดงไปขอกระดิ่งไป ทางจงกรมต้องเรียบ ที่ประพฤติปฏิบัติจะต้องนิ่ม ทุกอย่างต้องพร้อม แล้วมันก็เตรียมแต่เหตุ เตรียมสถานที่ที่จะประพฤติปฏิบัติ เพราะจะต้องการให้สมกับกิเลส แล้วมันจะไปฆ่ากิเลสที่ไหนล่ะ นี่การประพฤติปฏิบัติเราก็เหมือนกัน เราว่าเราเข้าถึงธรรม เรามีปัญญา เราเป็นธรรมะ...มันเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็เหมือนมดแดงไปขอกระดิ่งนั่นล่ะ นี่ธรรมะเป็นอย่างนั้น

ขั้น ๕ ทางวิชาการ สมာธิ ปัญญา มรรคญาณ มรรคละเอียด มรรคหยาบ...วิตกวิจารณ์ไป แต่ไม่ใช่สมบัติของตัวเลย แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัตินะ เราจะต้องขัดแย้งกับความพอใจ ความพอใจเราขัดแย้งไป แต่เวลาเราขัดแย้งขนาดไหน เช่น เรากำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธไปเรื่อยๆ ขณะพุทโธนะ ถ้าเรากำหนดพุทโธ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใหม่ ลมหายใจเข้านี้พุท ลมหายใจออก

นึกโธ ขณะอันนี้มันถ้ากำหนดโดยเป็นรูปธรรมที่เราจะจับต้องได้ง่าย ลมหายใจนึกพุท ลมหายใจออกโธ แต่ถ้าทำไปๆ ขณะนึกพุทโธกิเลสมันก็เข้ามาแทรกแล้ว

เราถึงจะต้องวางอันใดอันหนึ่ง ถ้าเป็นนึกพุทโธ เราก็นึกพุทโธไว้ๆ พุทโธ พุทโธ พุทโธไว้ๆ ขึ้นมาเพื่อจะไม่ให้มีช่องว่างที่ให้อกิเลสมันออกหากิน ถ้าเราจะกำหนดลมหายใจ อานาปานสติ เราก็ตั่งสติไว้กับลมหายใจนั้นอย่างเดียว แล้วเกาะเกี่ยว จับสิ่งนี้ให้มั่นคง มันจะละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป สิ่งทีละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไปเพื่ออะไร

ถ้าละเอียดเข้าไป เห็นไหม จิตมันก็พัฒนาขึ้น ถ้าจิตมันไม่พัฒนา ใครเป็นคนรู้ลม ใครเป็นคนกำหนดพุทโธ แล้วถ้ามันกำหนดพุทโธ พุทโธ ถ้าถึงสักจะความจริง เรานึกพุทโธขนาดไหนก็แล้วแต่นะ สัญญา เห็นไหม สัญญา สังขาร สัญญาคือข้อมูล สังขารคือเราแบ่งแยกพุทโธ พุทโธ ขณะที่เรานึกพุทโธ พุทโธ ของเราไป คำนึกพุทโธนี้เราพยายามนึกตลอดเวลา ตั่งสติตลอดเวลา แต่จิตมันจะสงบนะ มันสงบขณะในพุทโธนั้นนะ มันลง ลงไปเลย จิตนี้ลงไป

ถ้าในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าผู้ที่ไม่เคยผ่านสมาธินะ “พุทโธ พุทโธ แล้วพุทโธก็เป็นเรา เราก็เป็นพุทโธ เห็นไหม พุทโธกับใจเป็นอันเดียวกัน”...อันนี้มันเป็นโวหารของครูบาอาจารย์เรานะ ขณะที่เรา ธรรมสาธุจิตตา เอตมฺมงฺกลมุตฺตมํ ผู้ที่ทำสมาธิได้ ขณะที่จิตมันสงบ จะเข้าใจว่ามันพยายามนึกพุทโธ นึกอย่างไรก็ได้ไม่ได้ แล้วเราก็ไปเคลมเอาตัวเองไป พุทโธ พุทโธ พุทโธ แล้วพุทโธก็จางไปๆ จนพุทโธหาย...มันหายโดยสัญญาอารมณ์ มันหายโดยการสร้างภาพ มันไม่เป็นความจริงหรอก

ถ้ามันเป็นความจริงนะ เรานึกพุทโธ พุทโธ พุทโธ ขนาดไหน เรานึกของเรานี่เพราะเหตุมันสมบูรณ์ เหตุมันเป็นการทวนกระแส เป็นการทวนกระแส

ทางวิชาการบอก “มันจะเป็นไปได้อย่างไร เรานึกพุทโธอยู่แล้วจิตมันจะสงบได้อย่างไร ในเมื่อเรานึกอยู่ การนึกของเรามันก็เป็นการฟุ้งซ่าน เป็นการความคิดออกมา แล้วจิตมันจะสงบมันละเอียด ละเอียดได้อย่างไร”...อันนี้ปฏิบัติโดยกิเลส

ถ้ากิเลสปฏิบัติโดยทางวิชาการ ปฏิบัติไปความเจริญของโลก ธรรมะจะเกิดไม่ได้เลย

แต่ถ้ามันเป็นธรรมนะ ลองนึกพุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธไปนะ เวลาจิตมันสงบ พุทโธส่วนพุทโธสิ เพราะพุทโธนี้เป็นอาการของใจ เป็นเปลือกของใจ แต่เวลาใจที่มันสงบเข้ามาณะ ตัวของมันเองมันสงบลงไป พอสงบเข้าไป มันละเอียดเข้าไป มันหยุดไปเอง มันเป็นสัจจะความจริง เป็นข้อเท็จจริงของจิต จิตมันจะปล่อย ปล่อยจากเปลือกเข้ามาไปเป็นตัวของจิต พอตัวของจิต มันก็เป็นสัมมาสมาธิ

ถ้าเป็นสัมมาสมาธิ สติมันก็พร้อม สติถ้ามันพร้อม มันก็สดชื่นขึ้นมา ใจมันก็มีหลักมีเกณฑ์ของเขา ถ้าใจมีหลักมีเกณฑ์ของเขา เราปฏิบัติของเราไปเรื่อย เราพุทโธของเราไปเรื่อย ตั้งสติของเราไปเรื่อย สมาธิมันก็ตั้งมั่น สมาธิมันก็เป็นเอกัคคตารมณ์ ถ้ามีอำนาจวาสนา น้อมไปให้วิปัสสนา โลกุตตรธรรม ธรรมะจะเจริญ เจริญอย่างนี้ ธรรมะจะเจริญจากการประพฤติปฏิบัติอย่างนี้

ไม่ใช่สัญญาอารมณ์ แม้แต่สมาธิก็ไม่มี มันเป็นที่ที่เป็นสัญญาอารมณ์ เป็นการสร้างภาพขึ้นมาณะ สร้างภาพโดยอาศัยกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ลองไม่มีกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ มันจะไปเกาะเกี่ยวกับอะไรละ

แต่นี้เพราะทางวิชาการเจริญงา ทางวิชาการเจริญนะ ในการประพฤติปฏิบัติโดยปฏิบัติเป็นโลก แล้วมองไปทางโลก โลกเจริญ วิชาการก็เจริญ เจริญขึ้นมาจนหัวใจแห่งผากนะ เวลาพูดธรรมะกันปากเปียกปากแฉะนะ แต่หัวใจมันไม่เป็นไป ถ้าหัวใจไม่เป็นไปนะ เวลาแสดงธรรมองอาจกล้าหาญมาก แต่ขณะอยู่โดยส่วนตัวนี่คอดกเลย เพราะมันล้งเลঙ্গลัย

เพราะวิญญู เห็นไหม ตายแล้วจะไปไหน ตายแล้วนี้จะไปไหน แล้วเรานี้ เราแสดงออกไป เรารู้จริงหรือเปล่า มันเผาปนใจนะ ถ้าเป็นกิเลสพูดแล้วนะ มันเผาปนใจ แต่ถ้าเป็นธรรมนะ แสดงออกไปแล้วจบ เพราะไม่มีต้นไม่มีปลาย มันเป็นสัจจะความจริงของเขา สัจจะความจริงมาจากไหน? สัจจะความจริงเพราะความเห็นจริง ความรู้จริง

ถ้ามีความเห็นจริงรู้จริง รู้จากอะไร? รู้จากตาของใจ ถ้าตาของใจนะ น้อมไป จิตสงบแล้ว จิตมีหลักมีเกณฑ์ แล้วไม่ติดด้วยนะ ถ้าจิตสงบ ที่ว่า ปฏิบัติสมาธิ แล้วจะคิดในสมาธิ กำหนดพุทโธแล้วไม่เกิดปัญญา...ขอให้เกิดเถอะ

เวลาจิตมันให้เดินไปโดยมีครูมีอาจารย์ไง ถ้าเราปฏิบัติโดยนอบน้อม อ่อนน้อมต่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้นไม้นะ เรารคน้ำพรวนดิน มันจะเจริญงอกงามของมัน แต่เราใช้ทางวิชาการมานะ ตัดหน่อทาบกิ่ง มันก็เอาต้นใหญ่มาปลุกเลย นี่เป็นเรื่องของโลกเขา

ถ้ามันเป็นปฏิบัตินะ ถ้าเป็นสัจจะความจริงแบบครูบาอาจารย์ที่มีธรรมเขาสนทนาธรรมนะ ชมมสากจุกา มันก็มี จิปาถาปัญญา ผู้ที่ตรัสรู้ง่าย ผู้ที่ทำง่าย แต่มันก็ต้องเป็นความจริง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เวลาทุกข์ ๖ ปี พยายามค้นคว้าอยู่นี่ ถ้าไม่ถูกต้องยังไม่เข้าทางเลย แต่เวลาค้นคว้าขนาดไหนมันเป็นเรื่องของโลกๆ เพราะทางเจ้าลัทธิต่างๆ ในสมัยพุทธกาลเขามีกันอยู่แล้ว ศึกษา跟他ด้วย แล้วมันมีร่องรอยในการทรมานตน ร่องรอยในการประพฤติปฏิบัติก็ปฏิบัติกับเขา ค้นคว้ามาหมดแล้วมันไม่ใช่ทาง

แต่เวลาย้อนกลับมา ย้อนกลับมาบุพเพนิวาสานุสติญาณ รื้อค้น รื้อค้น รื้อค้น รื้อค้นขึ้นมา เพื่อให้หาข้อมูลจากภายในใจ เวลาจิตมันสงบเข้ามาแล้ว จูตูปปาตญาณ ตายเกิดๆ อดีตอนาคตทั้งหมดเลย อาสวัภยญาณ อาสวัภยญาณมันเกิดมาจากไหน

เวลาเทศน์ธรรมจักๆ จักรเคลื่อนๆ นะ ที่ว่าเทศน์ธรรมจักๆ เทวดาส่งข่าวกันต่อๆ ไปนะ เป็นโชคเป็นลาภของวิภูษณะ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้วได้แสดงธรรมจักๆ แล้ว จักรนี้เคลื่อนออกไปแล้วจะไม่มีใครย้อนกลับได้

จักรมันเคลื่อนตั้งแต่โคนต้นโพธิ์ไง จักรเคลื่อนตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพิจารณาอาสวัภยญาณ ทำลายอวิชชาออกไปจากจิตแล้ว นั่นก็เป็นความจริง ขณะที่แสดงธรรมจักๆ นั่นเป็นกิริยาแล้วนะ แสดงธรรมจักๆ คือว่าเอาความจริงในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาแสดง มากล่าวให้กับปัญจวัคคีย์ได้เข้าใจ

แล้วเวลาพระอัญญาโกณฑัญญะมีความเข้าใจจากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชื่นใจมาก ปลาบปลื้มมาก เพราะอะไร เพราะสิ่งที่ค้นคว้านี้ละเอียดลึกซึ้งขนาดที่เทศนาว่าการยังจะสอนใครได้

ขณะแสดงธรรมจักๆ ไป พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” ปลาบปลื้มมาก สิ่งนี้มีพยานแล้ว มีสิ่งที่รับรู้ แล้วแสดงธรรมต่อไปจนปัญจวัคคีย์เป็น



พระอรหันต์ทั้งหมดเลย สิ่งที่เป็นพระอรหันต์ทั้งหมด เป็นที่ไหน? ก็เป็นที่ใจของพระปัญญาวัคคีย์ ใจใหม่ แล้วธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงออกไปนะ มันบงกพร่องในหัวใจของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไหม? ไม่ คงที่ คงเดิม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งในหัวใจแสดงออกไปแล้วก็จบ พระปัญญาวัคคีย์รับ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปแล้ว เวลาพระอัสสชิไปแสดงธรรมต่อ “ธรรม ทั้งหลายมาแต่เหตุ”

เหตุจากภายนอก เหตุจากภายในนะ เหตุจากภายนอก เหตุของโลกๆ เอาวิชาการทางโลก มาเทียบมาเคียงนี้เหตุจากภายนอก แล้วเหตุจากภายในละ เหตุจากภายใน มันสุขมันทุกข์ในหัวใจ ถ้าเหตุจากภายในมันสุขมันทุกข์อยู่ในหัวใจ เราก็ต้องแก้สุขแก้ทุกข์ในหัวใจของเรา

เวลาจิตมันสงบ จิตต้องสงบ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงวางมาตรฐานไว้ เห็นไหม คิด สมาธิ ปัญญา ถ้าไม่มีศีลนะ ไม่มีศีลทำความสงบได้ไหม โดยปกติว่าเราเข้าใจว่า ไม่มีศีลจะทำความสงบของเราไม่ได้ เวลาในไสยศาสตร์ เขาทำคุณไสยกัน สิ่งนั้นเป็นมนต์ดำ ศีลของเขาไม่บริสุทธิ์เพราะอะไร เพราะเขาเอากำลังใจของเขา เอาสมาธิของเขาไปทำลายครอบครัว ไปทำลาย สังคม นี่มันถึงเป็นมิจฉา

มีศีล ถ้าเรามีศีล มีศีลเกิดมาจากไหน? ศีลเกิดจากศรัทธา เพราะเราศรัทธา เราเชื่อ เราศรัทธาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเกิดในศาสนาพุทธ แล้วเรามีวาสนา เพราะศาสนา พุทธ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ในศาสนาพุทธนี้สอนกลับมาที่พุทธะ คือในใจของเรา พุทธะในหัวใจเราก็มี เรามีศรัทธาอย่างนี้ เรามีความเชื่อ มีความเชื่อเราก็ถือศีล ถือศีล ศีลเป็นความปกติของใจ

เวลาเราทุกข์ขึ้นมา จิตใจเราฟุ้งซ่าน จิตใจเราเกาะเกี่ยวไปกับโลกทั้งหมดเลย ถ้าเรามีศีล ขึ้นมา ปาณาติปาตา ไม่ฆ่า ไม่ทำลายใคร แล้วเวลาเราคิดชั่วนี้มันฆ่า มันทำลายอารมณ์ความรู้สึก สิ่งนี้ ศีล ๕ ถ้าเราพัฒนาการของมัน วิวัฒนาการ มันก็ละเอียดเข้ามาที่ใจได้ ถ้ามีศีล เห็นไหม ศีล ๕ ศีล ๒๒๗ ถ้าศีล ๒๒๗ เราพยายามรักษาศีลให้เป็นปกติของใจ

มีศีล พอเราทำความสงบของใจเข้ามา ขณะที่ศีลชนะ มันก็เริ่มกั้นนิรณธรรม เพราะขณะที่ประพฤติปฏิบัตินะ เวลาเมื่อมีข้อโต้แย้งกับคนอื่น เขาโต้แย้งกัน เขาต้องมีเหตุมีผล เวลาเราจะโต้แย้งกับใจของเรา ก็เลศกับธรรมในหัวใจมันจะโต้แย้งกันนะ เรานั่งสมาธินะ “เมื่อสักครู่นี้ก็ทำสมาธิอย่างนั้น เมื่อปัจจุบันนี้ก็มีความคิดอย่างนี้” ถ้ามันมีความคิด ความลับไม่มีในโลก มันจะเกิดนิรณธรรม เรามันไม่สบายใจ พระเวลาผิดพลาดถึงปลงอาบัติ

ถ้าเราศีลขาด เราก็ต่อศีล แล้วศีลขาดจะไปต่อศีลที่ไหนล่ะ? ศีลขาด วิตติเกิดได้ ขณะที่เราเดินมา เราทำความผิดพลาดมา พลังผลออกมา ขณะที่เรานั่งปัจจุบัน ปัจจุบันโดยปกติ เราตั้งอย่างนี้ มันจะไปตัดนิรณธรรม ถ้าตัดนิรณธรรม การทำความสงบของใจก็ง่ายขึ้น นิรณธรรมเป็นเครื่องกั้นจิตไม่ให้ทำความสงบของใจ

ถ้าจิตมันสงบเข้ามา พอจิตมันสงบแล้วเราเป็นชาวพุทธ เรามีครูมีอาจารย์ หล้าปากคอก ขณะที่ประพฤติปฏิบัติ เรื่องหล้าปากคอกมันจับจด แต่ถ้ามีครูมีอาจารย์นะ ถ้าครูบาอาจารย์เคยผ่านการประพฤติปฏิบัติมา จะเข้าใจสิ่งนี้ ถ้าเข้าใจสิ่งนี้ จะเปิดทางนะ แหกทางให้

เหมือนกับเขาแข่งกีฬาเหมือนกัน เราเป็นนักกีฬา เราลงไปแข่งขัน เวลาที่มีการแข่งขันกับคู่แข่งกัน ถ้าคู่แข่งมีกำลังเสมอกัน เทคนิคเสมอกัน การแข่งขันนั้นเราจะทำได้ด้วยความอึดอัด แต่ถ้ามีครูอาจารย์คอยบอก คอยแนะวิธีการ เห็นไหม นี่เปิดทางให้ เปิดทางให้ นะ มีครูมีอาจารย์จะเปิดทางให้เราเข้ามาหาอริยทรัพย์ หาสมบัติภายใน

เพราะในศาสนานะ แม้แต่เราศกบาตรแม้แต่ทัพพีเดียว เราก็ปรารถนานิพพาน เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เราปรารถนาคือเจตนา แล้วเราก็คิดดูสิ เราออกมาประพฤติปฏิบัติ เราจะปรารถนาอะไร? เราก็ต้องปรารถนาสุดยอดของธรรม คือนิพพาน นิพพานเลย แล้วจะทำถึงเป้า ไม่ถึงเป้า มันอยู่ที่การวิริยะของเรา ความวิริยะอุตสาหะของจิต ถ้าจิตมันมีความวิริยะอุตสาหะของเรา เราพยายามสร้างสมของเราขึ้นไป ถ้าจิตมันสงบขึ้นมา มีพื้นฐานอย่างนี้มันถึงทำได้

ไม่ใช่เหมือนเราเข้าไปในห้างสรรพสินค้า กะว่าเข้าไปที่ประตูแล้วก็ออกเลย เข้าไปเพราะมันไม่มั่นใจในตนเอง เข้าไปถึงประตูนะ แล้วจับฉวยสิ่งใด แล้วก็ออกจากนั้นไป นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติ จะพูดถึง จะมีเป้าหมายถึงนิพพาน...ไม่กล้าไป ไม่กล้าคิด ไม่กล้าทำ ไม่กล้าทำสิ่งใดเลย แค่ว่าพอแต่เป็นพิธีกรรม แต่ถ้าเรามีเป้าหมายนะ การกระทำนั้น เราเข้า

ไปในห้างสรรพสินค้า นั้น เราจะเดินทะลุให้ทุกชั้นทุกตอน เราจะค้นคว้าดูว่าสิ่งใดที่เป็นสมบัติที่เราควรจะเป็นควรคู่กับเรา

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติ เราก็ตั้งใจของเรา ถึงพระนิพพาน แล้วเราปฏิบัติของเราไป จะถึงไม่ถึงนั้นเป็นขณะที่ว่าสิ้นลมหายใจเป็นเครื่องตัดสิน แต่ในเมื่อมีลมหายใจอยู่ เราจะทำของเราตลอดไป เพราะสิ่งนี้เป็นคุณสมบัติ เป็นงานอันประเสริฐมาก

ไม่คุ้นชิน ไม่ชินชากับสิ่งใดๆ การชินชางาน คิดว่าไม่ได้ พรงี้ก็ไม่ได้ เห็นใหม่ เราไปคุ้นชินกับความคิด เราไปคุ้นชินกับการปฏิเสธของใจเอง แต่ถ้าเราคุ้นชินกับธรรม พุทธโศกของเราไปเรื่อยๆ จิตสงบเข้ามา เรามีศีลเพื่อกันนิวรรณ์ พอกันนิวรรณ์ มีเหตุมีปัจจัย มันจะสงบได้

ถ้าสงบแล้วไม่คิดในความสงบนั้น เพราะในความสงบนี้มันเป็นต้นทุน ขณะที่เขาทำธุรกิจการค้ากัน เขาต้องมีทุน ถ้ามีทุนจะทำได้ก็ได้นี้ก็เหมือนกัน ต้นทุนจริงๆ คือชีวิตของเรา เราเกิดมาในครรภ์ของมารดา เกิดมาเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนา นี้เป็นทุนเดิม แต่เพราะกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันปกปิดไว้ เราถึงใช้ชีวิตนี้ไปกับโลก

แต่ในปัจจุบันนี้ ธรรมะของเราเจริญในหัวใจ แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติโดยธรรม ให้ธรรมเจริญนะ ถ้าธรรมเจริญนี้ปัญญามันเกิด ธรรมคือปัญญา ปัญญามันแยกแยะเอง มันจะเห็นคุณค่าเอง เห็นว่าสิ่งที่ทำงานทางโลก มันเป็นประโยชน์ขนาดไหน ทำงานทางโลกนี้

คูสิ คนที่เขาทำธุรกิจของเขา เงินของเขามหาศาลนะ เขาใช้หมดไหม? เขาใช้ไม่หมดเลยสิ่งที่เราแสวงหาไป แสวงหามาเพื่อเป็นการสะสม แล้วมันใช้หมดไหม? มันใช้ไม่หมดหรือปัจจัยเครื่องอาศัย คูสิ คูอย่างศาสนาพุทธเรา ถ้าเรามีความจริงใจ เรามีความจงใจ เราบวชเป็นพระ พระคือผู้ขอ เลี้ยงชีพด้วยลำแข้ง ด้วยการพึ่งพาสังคม พึ่งพาสังคมนะ ก็สังคมชาวพุทธไง สังคมชาวพุทธนะ ถ้าออกประพฤติปฏิบัติ สิ่งนี้มันเลี้ยงชีพได้แล้ว ถ้าเราว่าเราจะมองเรื่องปัจจัยอาหารอาหารปัจจัย ๔ เครื่องดำรงชีวิตนี้นะ พระนี้มีคนพร้อมที่จะดูแลเลย ถ้าพร้อมที่ดูแล เราจะไม่ต้องไปคิดถึงเรื่องการว่า เราจะต้องทำการงานเป็นหน้าที่เพื่อจะเลี้ยงชีพได้อีกเลย

แล้วหน้าที่ของเราก็ย้อนกลับมาที่เป็นงานภายใน งานของพระนะ พระที่ผู้ประพฤติปฏิบัติงานของพระ อุปัชฌาย์องค์ไหนก็แล้วแต่ เวลาบวชพระไม่บอกกรรมฐาน ๕ จะเป็นพระไม่ได้

ไม่ได้เลย เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่งานของพระ งานของพระ ถ้างานของพระมันอยู่ที่ไหนล่ะ? ก็อยู่ในทางจงกรม อยู่ในที่นั่งสมาธิภาวนา นี่งานของพระ

แต่งานกิจของสงฆ์ ๑๐ อย่าง กวาดลานเจดีย์ กวาดต่างๆ ดูแลกิจของสงฆ์ นั่นกิจของสงฆ์ กิจของสงฆ์คือสงฆ์ เราอยู่ในสังฆม เราก็ต้องดูแลรักษาเพื่อให้ศาสนวัตถุ ศาสนธรรม ถ้าเรามีข้อวัตรปฏิบัติดีนะ ในวัดวาอารามของเรามันจะมีความสะอาด มีความร่มเย็น ไครมาก็ชื่นใจ เราอยู่เองเราก็ชื่นใจ ชื่นใจเพราะอะไร? มันไม่เศร้าหมองไง

ถ้าเศร้าหมองนะ สิ่งที่เศร้าหมองเราจะไม่ดูแลรักษา คุณติ ถ้าเราข้อวัตรปฏิบัติ วัดร้าง หัวใจมันร้าง มันไม่รัก ไม่รักไม่เคารพธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้ามันเคารพมันก็ทำตามธรรมนั้น ถ้าทำตามธรรมนั้นเราก็ชื่นใจ เราก็อาจหาญ เราก็มีความสุข เพราะสิ่งใดๆ มันสะอาดบริสุทธิ์ มันก็ทำให้จิตใจไม่เศร้าหมอง คนอื่นเข้ามา มันก็ไม่เศร้าหมอง นี่กิจของสงฆ์ไง

แล้วหน้าที่ของพระล่ะ หน้าที่ของพระ เห็นไหม เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจล่ะ เพราะอะไร เพราะสมมุติสงฆ์ เราเป็นพระ เราอยู่ในอาราม นี่เพราะเราประกาศตน เราอุตตฺติขึ้นมาเป็นพระแล้วเราก็เป็นพระ แต่ขณะที่ว่าเป็นพระมาแล้ว บวชแล้วกิเลสมันขาดไหม เรามีความสุขไหม หัวใจเราส่องใสไหม? มันเป็นสมมุติ มันเป็นสมมุติสงฆ์

แต่ถ้าเราทำเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่มันจะเป็นพระจริงๆ นะ เพราะอะไร เป็นพระโสดาบัน พระโสดาบันเพราะอะไร เพราะสักกายทิฏฐิ ทิฏฐิ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ คุณติ อานน้ำทุกวัน ผม ขน เล็บ ฟัน หนั่งทำความสะอาดทุกวัน ทำความสะอาดทุกวันเลย แล้วทำวันละหลายรอบด้วย แล้วมันสะอาดไหม? มันไม่สะอาดหรอก

แต่ถ้าจิตเราวิปัสสนาไปแล้ว มันสะอาดไหม? จิตวิปัสสนาไป มันสะอาดดี สะอาดตรงไหนล่ะ? สะอาดตรงความเห็นผิด ความเห็นผิด สักกายทิฏฐิ ความเห็นผิด ร่างกายเป็นเรา ทุกอย่างเป็นเรา ทั้งๆ ที่ศึกษาธรรม ปรมาตฺถธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกอย่างไม่ใช่ของเรา สิ่งนี้ก็อาศัยกันอยู่ เพราะเรามีอำนาจวาสนา เราเกิดมาแล้วเราถึงได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ก็มีร่างกาย เกิดเป็นเทวดาก็เป็นกายทิพย์ มันก็ไม่มีกายเนื้อ เกิดเป็นพรหมล่ะ เกิดเป็นสัตว์ เกิดเป็นสัตว์นะ ร่างกายก็เป็นประโยชน์นะ เขาขายได้ เขามีราคา มนุษย์ไม่มีราคา ไม่มีเลย

แต่เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์ เรามีเครื่องญาติ เวลาตายไป เห็นใหม่ เครื่องญาติทำบุญให้ แล้วเวลามีชีวิตอยู่ทำไมมันไม่ทำ มีชีวิตอยู่นี้ กุสลา ฆมา อกุสลา ฆมา ทำดีหรือทำชั่วมา ถ้าทำดีมานะ จิตก็เป็นกุศล ทำชั่วมาจิตก็เป็นอกุศล ทำดี ทำชั่ว กุสลา ฆมา เราทำของเราตลอดเวลา ไม่ต้องให้ใครมาสวดให้

ปัจจุบันทำแล้วนะ เวลามีสชีวิตอยู่นี้ไม่สนใจเลยนะ เวลาตายแล้วนะ เสรีโสภณเสียใจกันนะ โอ๊ย! จะฝากฝัง จะส่งของไปให้มหาศาลเลย แล้วปัจจุบันทำไมไม่ยื่นให้ละ แล้วปัจจุบันนั้นธรรมเจริญ ทำไมตัวเองไม่ยื่นสติให้เราเองละ ทำไมเราไม่ยื่นสติ ทำไมเราไม่ยื่นปัญญา ปัญญาที่ยื่นให้มัน ให้กับใจตัวนี้ ให้มันฝึกฝนขึ้นมา

ถ้ามีวาสนา มีวาสนาจะย้อนไปเกิดโลกุตตรธรรม นี้ธรรมเจริญ ถ้าธรรมเจริญนะ ปัญญา มันเกิด ปัญญาแบบโลกๆ ขณะที่เราเป็นปุถุชน ถ้าธรรมเจริญนะ มันจะให้เราแยกแยะได้ว่างานนี้ งานโลก งานนี้งานธรรม งานธรรม ธรรมะแก้ความทุกข์ ความสุขของใจ งานของโลกหาได้เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง แค่นั้นเองจริงๆ งานของโลกเลี้ยงปากเลี้ยงท้องนะ

เวลาเทศน์ธรรมะเขาบอกว่า เทศน์ไปแล้วจะทำให้คนแบบว่าจะไม่ชวนชวาย ไม่ทำงาน

ไม่จริง ถ้ามีใจขึ้นมาเห็นนะ คูสิ อย่างเด็กกับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ทำงานอย่างหนึ่งผู้ใหญ่ เด็กทำงานอย่างหนึ่งผู้ใหญ่ โลกเขาเหมือนเด็กๆ เขาก็ทำงานของเขา ถ้าเรามีธรรมขึ้นมาเหมือนผู้ใหญ่ มันเห็นเรื่องของโลกก็มีเป็นความจำเป็น เรื่องของธรรมก็มีเป็นความจำเป็น แต่ความจำเป็นมันต่างกัน ความจำเป็นของโลก โลกอยู่อาศัย นี้ดวงตาของโลก

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอานนท์เป็นพระโสดาบันนะ เสียใจมาก เพราะพระโสดาบันยังต้องการครูต้องการอาจารย์ ต้องการผู้ชี้แนะอยู่

“ดวงตาของโลกดับแล้ว”

พระอชาตศัตรู อชาตศัตรูคบพระเทวทัต พระเทวทัตพาออกนอกกลุ่มนอกรทางไป แล้วหมอชิวกไปดึงกลับมา ให้มาศรัทธาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อชาตศัตรูเคารพรักองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก ขนาดที่ว่าอำมาตย์จะไปบอกข่าวว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานนะ ไม่มีใครกล้าเข้าไปบอก ถ้าบอกแล้วนะ คิดว่าถึงกับสิ้นชีวิตเลย จนปรึกษากัน พอ

ปรึกษากันนี้ ทางอำมาตย์เขาบอกว่าต้องทำ สมัยโบราณเขาใช้สมุนไพรมะเขือเทศเตรียมไว้ให้พร้อมเลย แล้วใส่ไว้ในเรือชุด เตรียมไว้ถึง ๓ ลำ

เวลาเข้าไปบอก บอกว่า “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว”

ช็อคเลย พอช็อคเลยก็เอาลงเรือ เอาลงในสมุนไพรมะเขือเทศนั้น ฟุ้งขึ้นมาทราบข่าวอีก ช็อคอีก เห็นไหม ขณะที่ว่าดวงตาของโลกดับ ผู้ที่เคารพศรัทธา แม้แต่พระโศดาบันก็ยังไม่เสียใจ เพราะอะไร เพราะต้องการผู้ชี้แนะ แล้วเหตุผลที่อาศัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้แนะ นี่ดวงตาของโลก สิ่งที่เป็นดวงตาของโลก แล้วสิ่งที่เราประพฤติปฏิบัติ เรื่องของกรรม มันจะเป็นประโยชน์กับเราไหม

ดวงตาของโลกนะ มันส่องไปถึงในวิภวภูมิตะ กามโลก รูปโลก อรูปโลก แล้วจิตมันส่องทางไป แล้วเรานี้เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าใจเราเป็นกรรม มันจะเห็นอย่างนี้ มันจะไม่ปฏิเสธเรื่องโลกไหม เวลาแสดงธรรมบอกว่า ถ้าพูดถึงกรรมเรื่องอริยสัจ แล้วจะทำให้คนมีกำลังใจ ทำให้คนไม่ขยันขวนขวาย ทำให้คน...เพราะพูดโดยกิเลส ถ้ากิเลสเป็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าสอนให้ปล่อยวาง เราก็ปล่อยวางกันหมดแล้ว ว่าง

มันปล่อยวางอะไรนะ? มันไม่ได้ปล่อยวางอะไรเลย กิเลสนะ เอากรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอ้างอิง ไม่ทำอะไร เกียจคร้าน นอนจมอยู่อย่างนั้น นอนจมอยู่กับความโลภ ความโกรธ ความหลง จี๊ใจ ไฟ ไฟคือราคะ ไฟคือโทสะ ไฟคือโมหะ อยู่กับไฟ กองไฟสุ่มอยู่ในหัวใจ แล้วบอกว่าว่าง ว่าง...มันว่างไปไม่ได้

แต่ถ้าการประพฤติปฏิบัติ เรื่องของโลกเขาทำกันขนาดนั้น ถ้าเรื่องของกรรมนะ เห็นสภาวะแบบนั้น เรื่องของโลกก็เราเกิดมาแล้ว เราเข้าใจ เราศึกษามา เรื่องโลกเราจะขวนขวายขนาดไหนเราก็จะอยู่กับสังคัมได้เพราะจิตนิสสัย ความเข้มแข็งของเรา เราสร้างได้ งานอย่างนั้นนะ

แต่ถ้าเป็นเรื่องของกรรมละ เรื่องของกรรม เราวางงานอันนั้น พอวางนะ ถ้ายังมีความสัมพันธ์กันอยู่ มันก็เจ็บปวดคนนะ มันเลือดซิบๆ เลย แต่เราต้องหักห้าม ว่าง แล้วทำงานใหม่ ทำงานใหม่ งานของกรรม งานของกรรมนะ พอจิตมันสงบเข้ามา แล้วมีอำนาจวาสนา ถ้าคนมีความคิด มีอำนาจวาสนาอย่างนี้ เห็นเรื่องของโลกเป็นของโลก เห็นเรื่องของกรรมเป็นของกรรม

แล้วถ้าจิตสงบเข้ามา เห็นเรื่องของกิเลสเป็นกิเลส เห็นเรื่องของธรรมเป็นของธรรมนะ เรื่องของกิเลสก็คือเรื่องของโลก เรื่องกิเลสคือเรื่องการเคลม การสวมเขา การกล่าวต่อกรรม

ถ้าเรื่องของธรรม มันจะต้องเกิดเอง มันจะต้องมีการวิวัฒนาการของจิต จิตจะสงบมาขนาดไหน เราชวนขวย เราสร้างเหตุมาขนาดไหน พอสงบขึ้นมา เราก็สงวน เราก็รักษา เพราะของมันหายาก กว่าที่จะเป็นไปได้ พอจิตสงบขึ้นมาะ อยากได้ พอนั่งทำอีกมันไม่สงบแล้ว เพราะความอยากคือค้นหา ค้นหาเข้าไปปั่นป่วน เหมือนความสงบ เหมือนน้ำ น้ำตะกอนมันนอนกัน แล้วเราเขย่า พอน้ำ มันขยับ ตะกอนมันก็ฟุ้งขึ้นมา เพราะอะไร เพราะว่าทำความสงบของใจ แค่ตะกอนนอนกัน เราไม่ได้ตักตะกอนนั้นออกทิ้ง ขณะที่ทำความสงบของใจ แล้วเราไม่มีความอยาก เราจะไม่เขย่าให้ตะกอนนั้นขึ้นมา เราไม่เขย่าให้ตะกอนขึ้นมาเพราะกิเลสมันยังไม่ได้ชำระล้าง นี่สมาธิเป็นอย่างไร

ถ้าสมาธิเป็นอย่างนี้ เพราะมันมีน้ำใสใหม่ น้ำที่ตะกอนนอนกัน น้ำขุ่น เราจะไปทำงานวิจัย เราจะทำสิ่งต่างๆ น้ำนี้ไม่สะอาด ไปทำกับสิ่งใด ผสมกับสิ่งใด สิ่งนั้นก็ไม่ใช่ประโยชน์ขึ้นมา แต่ถ้ามันสะอาด เราไปทำวิจัย เราเอาน้ำที่สะอาดนั้นไปเป็นส่วนผสมของโรงงานของเรา งานก็จะประโยชน์ขึ้นมา นี่มันต่างกันตรงนี้ ต่างกันที่ว่าโลกุตตรธรรมกับโลกียธรรม

ถ้าโลกียธรรมนี้ตะกอนนั้นคือกิเลส ตะกอนนั้นคือเรา ตะกอนนั้นคือทำให้สิ่งนั้นไม่สะอาดบริสุทธิ์ แต่ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิ จิตมันนี้น้ำนั้นสะอาด แล้วเวลาเราน้อมไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ขณะที่เราทำงานบ่อยครั้งเข้า การทำงานมันก็กระเพื่อม พอกระเพื่อมตะกอนนั้นก็ขึ้นมา วิปัสสนาไป ถ้าน้อมไปเห็นกาย พอเห็นกายนะ มันสะเทือนหัวใจมาก

การเห็นกายคือเห็นเป้าหมาย การจะเห็นกิเลสนะ ถ้าจิตสงบแล้วน้อมไปเห็นกาย มันจะสะเทือนหัวใจมาก เพราะการเห็นกายโดยวิชาชิพะนะ นี่เรามองกันสิ ยิ่งเห็นกาย ยิ่งเห็นต่างๆ ยิ่งเห็นฝั่งตรงข้าม มันจะเกิดความพอใจ มันจะเกิดความผูกพัน แต่ถ้าจิตมันสงบขึ้นมาะ แล้วเห็นกาย เพราะความผูกพัน เห็นใหม่ พ่อแม่รักลูกเป็นความผูกพัน นั้นเป็นโทษที่ไหน? ไม่เป็นโทษหรอก แต่มันก็เป็นการยึดมั่นถือมั่นไข้ใหม่ แต่ถ้ามันเป็นฝั่งตรงข้าม มันเห็นแล้วมันก็ทำให้จิตใจไขว้เขว

แต่ถ้าจิตมันสงบนะ แล้วไปเห็นกายจากใจนะ มันสะท้อนมาก มันสะท้อนถึงกันบึ้งของใจ เพราะว่าเกิดการเกิดและการตายมันเกิดมาจากใจ ปฏิสนธิจิตที่ไปปฏิสนธิในไข่ของมารคามันไปจากตรงนี้ แล้วถ้าเราจะชำระล้างขึ้นมา มันต้องไปชำระตรงนี้ ถ้าชำระตรงนี้ นี่ธรรมเจริญ

ธรรมเจริญขึ้นมา เห็นใหม่ มันเริ่มแยกแยะ มันเห็นความเป็นไปนะ วิภาคะ อุกคหนิมิต จิตสงบแล้วเห็นกายเป็นอุคคหนิมิต แต่เวลาใช้ปัญญาแยกแยะนะเป็นวิภาคะ การขยายส่วนแบ่งส่วน การขยายออกไป มีพื้นที่ มีภาชนะรองรับ มันจะมีสิ่งต่างๆ อยู่อาศัยอยู่ในนั้น นี่ก็เหมือนกัน ภาวสภาวะ ตัวภพ ตัวสิ่งต่างๆ ที่กิเลสมันอยู่ในนี้ มันละเอียดอ่อนอยู่ในนี้ สิ่งนี้ มันอาศัยสิ่งนี้เป็นที่อาศัย แล้วเราเข้าไปเห็นมัน มันสะท้อนหัวใจ การเห็นกายจะสะท้อนหัวใจ

แต่ที่ว่าปฏิบัติโดยโลกนะ เวลาวิปัสสนากายไป พุดปากเปล่าๆ พุดแบบเด็กๆ “เห็นสภาวะกาย ทำลายกาย แล้วมันก็ปล่อยวาง”... พุดแบบเด็กๆ พุดแบบโดยโลก ปฏิบัติโดยโลก ปฏิบัติโดยกิเลส เพียงแต่อ้างอิงธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเป็นธรรม แต่มันไม่เป็นธรรม ความเป็นจริง มันเป็นการสร้างสรรค์ เสกสรรปั้นยอขึ้นมาจากผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ นั้นเลยทำให้การประพฤติปฏิบัติของเราไป มันเป็นมิจฉา เพราะมันปฏิบัติแล้วมันไม่ได้ผลตามความเป็นจริงใจ

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติโดยสัจจะความจริง เราปฏิบัติโดยธรรม ถ้าธรรมเจริญ มันเจริญอย่างนี้ เจริญที่ไหน? เจริญที่ใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอย่างนั้นเพราะอะไร เพราะมันทำลายกิเลส กิเลสมันยุบยอบออกไป กิเลสมันเข้าใจ เห็นใหม่ สักกายทิฏฐิ ทิฏฐิที่มีความเห็นผิดจากความเห็นของใจมันเห็นผิด แล้วเวลาวิภาคะ วิภาคะคือสอนใจ ให้ใจมันดู

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราสร้างขึ้นมาเป็นสมาธิธรรม เป็นปัญญาธรรม แล้วพาดิจนี้ให้มันแยกแยะ ให้มันเห็นของมัน สั่งสอนมันให้มันฉลาดขึ้นมา ว่ามันไม่ใช่ของแท้จริงๆ นะ

เพราะบุญกุศล เพราะเรามีสร้างบุญมา เราถึงเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์นี่มันเป็นเรื่องของโลกๆ แล้วเอ็งมีศรัทธา เอ็งมีความเชื่อ มีความเชื่อมั่นก็เกิดเป็นธรรมขึ้นมา มันเกิดปัญญาขึ้นมา มันก็พาดิจนี้ออกประพฤติปฏิบัติ เวลาเดินจงกรมมันเคลื่อนไหวไปตลอด ถ้าจิตมันสงบขึ้นมา เพราะจิตในร่างกายนี้มันสงบ เวลานั้นขึ้นมา ร่างกายเราสละกิริยามารยาทของเราทั้งหมดให้นั่งสงบอยู่นี้ มันก็เอาพากายมานั่ง พอกายมานั่งแล้วถ้าจิตมันสงบ



จิตมันก็อยู่ในหัวใจนี้ หัวใจมันอยู่ในร่างกายนี้ มันก็สงบตัวลง พอสงบตัวลงมันก็ไม่ฟุ้งซ่าน มันก็ไม่ให้กิเลสดึงออกไปหากิน พอไม่ไปหากิน เราย้อนกลับเข้ามาเป็นปัญญาขึ้นมา มันก็เป็นโลกุตตรธรรม ธรรมมันเกิดขึ้นมาเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา โลกุตตรธรรมมันก็แยกแยะแยกแยะให้เห็นว่าเป็นวิภาคะ แยกส่วนขยายส่วนจากตาของใจ ไม่ใช่ตาเนื้อ ไม่ใช่ความเห็นคาดหมาย ไม่ใช่ความเห็นจากสิ่งที่กิเลสพาเห็น มันเป็นธรรมพาเห็น พอธรรมพาเห็นมันก็สะท้อนกิเลส กิเลสพอมันสะท้อนขึ้นมาเพราะอะไร

เพราะอำนาจของตบะธรรม เพราะอำนาจของธรรม เพราะธรรมมันเจริญในหัวใจดวงนี้ ธรรมมันเจริญกลางหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินี้ มันก็ทำให้กิเลสปล่อยวางลง ปล่อยวางลง พอปล่อยวางขึ้นมา เพราะเราใช้น้ำ กิเลสคือตะกอนในน้ำนั้น พอตะกอนในน้ำนั้นมันก็ทำงาน ตะกอนมันก็เคลื่อนไหวบ้าง พอเคลื่อนไหว การวิปัสสนาไปมันก็เป็นตักขุพพาน มันปล่อยวางชั่วคราว การปล่อยวางชั่วคราวต้องมีครูบาอาจารย์คอยเป็นผู้ชี้แนะว่า อย่าชะล่าใจ อย่าสุกเอาเผากิน

การประพฤติปฏิบัตินี้ แม้แต่ปัญญาจะให้เห็นโลกกับธรรม เรายังต้องเป็นปัญญาของเราเลย จับอะไรเป็นโลก จับอะไรเป็นธรรม ความคิดอะไรเป็นโลก ถ้าความคิดของโลกมันก็อาศัยออกไปเพื่อยึดมั่นถือมั่น ถ้าความคิดเป็นธรรม เราก็ใช้โลกนี้แหละ เจริญมี ๒ ด้าน เจริญด้านหนึ่งเป็นหัว ด้านหนึ่งเป็นก้อย นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราจับเรายึด อย่างนี้มันก็เป็นโลก ถ้าเราแตะ เราใช้สอย นี่เป็นปัจจัยเครื่องอาศัย

อันนี้ก็เป็นธรรม เวลาจิตเราจับเป็นโลกหรือจับเป็นธรรม มีสติไหม ถ้ามีสติ สติ เราจับแล้วเราฝึกฝน เราเห็นคุณประโยชน์ เห็นโทษของมัน มันก็ปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา เห็นไหม มันก็เป็นปัญญาของเรา เพราะปัญญาของเราเกิดขึ้นมา มันเห็นผิดเห็นถูกนะ ถ้าไม่เห็นโทษ เราจะไม่เห็นคุณ ถ้าเราไม่เห็นโทษนะ เราไม่รู้จักคุณหรอก เราเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นคุณไปหมดเลย ชีวิตเราเป็นคุณ คนนั้นช่วยเหลือเราก็เป็นคุณ สิ่งนี้ก็เป็นคุณ

มันเป็นโทษทั้งนั้นนะ เป็นโทษเพราะอะไร เพราะสิ่งที่ทำให้เราอ่อนแอ เราไม่สามารถยืนบนตัวเราเองได้ ถ้าเขาแนะนำ เขาบอกเราให้เราก้าวเดินไป เราจะเข้มแข็งขึ้นมา พอเข้มแข็งขึ้นมา จิตมันก็เป็นเอกัคคตารมณ์ จิตมันก็ตั้งมั่น ถ้ามันอ่อนแออยู่ จิตมันจะตั้งมั่นได้อย่างไร ถ้าตั้งมั่นไม่ได้ เราจะก้าวเดินไปได้อย่างไร ถ้าเราก้าวเดินไม่เป็น เราจะเป็นเด็กอ่อนอยู่ จะคลานไปอย่างนี้

ตลอดชีวิตเธอ นี่จิตมันจะพัฒนาของมันขึ้นมา วุฒิภาวะของจิตมันต่างๆ กันไป ถ้าวุฒิภาวะของจิตมันต่างๆ กันไป นั่นเป็นโหวทของครูบาอาจารย์นะ

แต่ถ้าเป็นธรรมของเราละ มันพัฒนาก่อนมันขึ้นมา เราก็เห็นของเราขึ้นมา ใจเราพัฒนาขึ้นมา นี่สันทิฏฐิโก เป็นปัจเจกตั้ง มันเกิดที่ใจเราเนี่ย ถ้ามันเกิดที่ใจของเรา เราเป็นผู้เสียสละทุกๆ อย่างเลย สมบัติ ดุติ ดูอย่างพระกัสสปะ จะออกประพฤติปฏิบัติ สมบัติแจกอยู่ ๗ วันไม่หมดนะ แจกเขาหมดเลย สละทานไปให้หมด เพื่อจะกลับมาที่กายกับใจนี้ เอากายกับใจนี้ออกแสวงหาโมกขธรรม ออกแสวงหาสิ่งสัจธรรมจากภายใน เวลาออกประพฤติปฏิบัติ มันก็ย้อนเข้ามา

แต่เรากลับไปหาสิ่งนั้นนะ เรากลับไปหาสิ่งนั้นนะ กลับไปหาแต่เรื่องของโลกๆ เรื่องโลกนะ เรื่องโลกคือการเสกสรรปั้นยอ คือสิ่งต่างๆ ที่ไม่เป็นคุณธรรมจริง แต่ถ้าเป็นธรรมนะ อิ่มเต็มในหัวใจนะ วิปัสสนาเข้าไปบ่อยครั้งเข้า จากที่เราขุ่นเป็นตะกอน ก็ต้องกลับมาทำความสะอาดของใจก่อน ถ้าสมาธิอ่อน ถ้ากำลังไม่พอ เหมือนเด็กแบกของหนักไม่ได้ ถ้าเป็นผู้ใหญ่ ของหนักขนาดไหน ฝึกหัดขนาดไหน มันแบกหามไปได้ทั้งนั้น

จิตมันวิวัฒนาการของมัน มันวิวัฒนาการคือมันวิปัสสนาไปบ่อยครั้งเข้า มันปล่อย มีความสุขมาก ความสุขจากการปฏิบัตินะ ความสุขจากสมาธิ แล้วติดสมาธิว่าเป็นนิพพาน เราก็รู้ขณะที่เรามาวิปัสสนา ใช้ปัญญา มันจะครบรอบ งานชอบ เพียรชอบ ความระลึกรชอบ ถ้าความระลึกรชอบนี้มันจะเห็นจักร คือธรรมจักร คือปัญญา มันหมุน ภาวนามยปัญญา มันจะชัดเจนขึ้นมาจากผู้ประพฤติปฏิบัติ

มันจะเห็นจริงๆ เลยนว่าปริยัติเป็นอย่างไร ปฏิบัติเป็นอย่างไร แล้วผลของปริยัติ เรียบขนาดไหนก็ล้างเลสงสัย ผลของการปฏิบัติ รู้จริงเมื่อไหร่มันปล่อยวางได้ตลอดเวลา นี่มันเป็นความจริงจากหัวใจของเรา มันไม่ใช่การเสกสรรปั้นยอ มันเป็นความรู้ลึกของเรา เป็นความเป็นไปจากหัวใจ นี่มันถึงองอาจกล้าหาญนะ

แล้วเวลาเราวิปัสสนาไปบ่อยๆ จักรนี้มันเคลื่อนไปบ่อยๆ มันจะเห็นเลยว่าสิ่งนี้มันเป็นคทั้งคปทาน แล้วเวลาติด ถ้ามันติดความสงบ สิ่งที่มันปล่อย มันมีความสุขอย่างนั้น มันมีความสุขอย่างไร ความสุขแบบตะกอนนอนก้น ตะกอนจากน้ำนั้นนอนก้น เขย่ามันก็ขึ้น แต่ขณะที่ว่าคทั้งคปทาน มันยุบยอบไป ยุบยอบไป

ถ้าประมาณะ มันก็ยังขึ้นเพราะอะไร เพราะมันยังไม่ได้เอาออก มันพยายามจะใช้ภาวนามยปัญญา พยายามจะทำสิ่งที่เป็นตะกอนนี้ให้มันออกไป แต่การกระทำนั้นมันก็ต้องใช้ความละเอียดอ่อน นี่บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนถึงที่สุดนะ มันสมุจเฉทปหาน คุณิ อย่างของที่หมักคองแล้ว ให้มันกลับมาสะอาดบริสุทธิ์อีกไม่ได้ เพราะอะไร เพราะมันหมักมันคองแล้ว

แต่เวลาหัวใจมันมีกิเลสอยู่นะ กิเลสมันแทรกอยู่ในใจ ทุกอนุของใจมันมีกิเลสอยู่ไปด้วย เพราะเป็นอวิชชา มันเกิดตายกับจิตดวงนี้ แล้วนี่ธรรมจักร ภาวนามยปัญญามันทำความสะอาดได้ มันเอาตะกอนในหัวใจนี้ออกได้ ถ้าตะกอนในหัวใจนี้ออกแล้ว นี่สมุจเฉทปหาน เป็นอกุปปธรรม ธรรมเจริญในหัวใจดวงนั้น ดวงนั้นจะมีธรรมอย่างนี้ จะมีความสุข แล้วนะ จะพลิกฟ้าคว่ำดินนะ

ถ้าขณะที่ว่าตังคปหาน จิตขณะที่วิปัสสนาไปมันปล่อย แต่ไม่ได้เอาตะกอนออก เวลามันเสื่อมนะ จิตเสื่อม ทุกข์มาก สมာธิเสื่อม ความพยายามสร้างสมาก็ทุกข์ แต่ถ้าวิปัสสนาไปแล้วนะ เห็นกายมันแยกออก เพราะมันไปเห็นสุข เหมือนเศรษฐี ได้เงินมากนะ นั่นเศรษฐีนะ ถ้าทำสมာธิแล้วเสื่อม เศรษฐีเสื่อม อันนี้มันเป็นเศรษฐี แล้วมันยังมีสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาสะสมอีก เข้ามาปรนเปรออีก แล้วมันเสื่อมไปนะ มันจะทุกข์มาก เพราะอะไร เพราะสุขเอาเผากิน แต่ถ้าเป็นตังคปหาน เพราะมันชั่วคราว

ถ้าเป็นสมุจเฉทปหานมันเป็นอกุปปธรรม พระโศดาบัน จะอยู่ที่ใด จะทำอย่างไร จะอย่างไรมันไม่เสื่อมจากโศดาบันเด็ดขาด เป็นอฐานะ เป็นไปไม่ได้ เป็นไปไม่ได้เลยที่มันจะมีการเปลี่ยนแปลงอีก มันเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้แล้ว เห็นไหม พระโศดาบันยังเกิดอีก ๗ ชาติ ยังจะต้องเกิดอีก การเกิดอีกอย่างนี้ มันไม่เหมือนปุถุชน

ปุถุชน เห็นไหม ผลของวิญญะ เกิดมาเจอกัน แล้วก็แยกกัน สร้างบุญสร้างกรรมผูกพันกัน ไป ไปข้างหน้าจะต้องไปพบกันอีก ในเมื่ออยู่ในแม่น้ำเดียวกัน ในเมื่อมันเป็นสวะที่จะลอยมาพบกัน ตกลับมาเจอกันอีก นั่นเป็นผลของวิญญะ

แต่ถ้าเป็นอกุปปธรรม มันไม่ไปตามนั้น เพราะมันมีที่เกาะที่ยึด มันมีเกาะมีคอนที่จะให้พัก พระโศดาบันไง แล้ววิปัสสนาไป ทำไปถึงที่สุดถึงวิมุตตีสุข วิมุตตีสุข จิตดวงนี้มันมีความสุขนะ ในศาสนา ที่ว่า สิ่งทีธรรมเจริญๆ นะ เจริญจากใจครูบาอาจารย์ของเรา แล้วพยายามค้นคว้ามา แสนทุกข์แสนยาก แสนทุกข์แสนยากเพราะต้องทรมานตน ทรมานตัวเองนะ ทรมานกิเลส การ

ทรมานคนที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปค้นคว้าอย่างนั้น เพราะมันทรมานเปล่าๆ แต่เพราะเราศรัทธา เพราะเราเชื่อธรรม เราฝึกกิเลส มันก็เลยดูว่าเป็นการทรมานตน แต่เป็นการทรมานกิเลสต่างหาก

เวลาครูบาอาจารย์ท่านเห็นลูกศิษย์ลูกหานั้น ท่านสอดสังเวชกิเลสในหัวใจนะ คนเหมือนคนนะ พระอรหันต์ก็คือคน เราเป็นปุถุชนก็คน เนื้อหนังมังสาเหมือนกัน มีหนังหุ้มอยู่โดยรอบ มันก็คือกิริยาของคนนี้แหละ เหมือนกันเลย แต่ว่ามีความสะอาดบริสุทธิ์ใจ กับกิเลสในหัวใจ มันสอดสังเวชตรงนี้ การแสดงออกมาแสดงโดยกิเลส กับการแสดงโดยธรรม กิริยาเหมือนกัน แต่อันหนึ่งขาวสะอาด อันหนึ่งดำปี้ดปี้ดเลย นี่คือเรื่องของใจ ถ้าโลกเจริญจะเป็นอย่างนั้น

ถ้าธรรมเจริญ เจริญในหัวใจของเรา เราจะต้องมีความเข้มแข็ง แล้วเราพยายามฝึกฝนของเรา เพราะชีวิตของเรา เราต้องรับผิดชอบชีวิตเรา ชีวิตนี้เกิดมาจากไหน? เกิดมาจากกรรม กรรมมันอยู่ที่ไหน? มันอยู่ที่ใจ ใจสร้างดีมาถึงเกิดมาขนาดนี้ เกิดมานะ พบพระพุทธศาสนา แล้วถ้าประพฤติปฏิบัติ เราจะได้ทรัพย์เป็นอริยทรัพย์ ไม่นับไม่ได้ ไม่มีใครเห็น แต่ใจดวงที่ได้...เห็น ใจดวงที่ได้...รู้ ใจดวงที่ได้...อุ่นใจ เอวัง